

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Управління персоналом та економіки праці
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

зі спеціальності 6.030505 - Управління персоналом та економіка праці
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою Управління персоналом та економіка праці
(назва освітньої програми)

на тему: **«АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УМОВ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ»**

Виконавець:

студентка група 42 ФМЕ

Левенберг Вероніка Натанівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Богданова Тетяна Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Іванов І. І. «Аналіз та оцінка умов праці на підприємстві».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
«6.030505 - Управління персоналом та економіка праці»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці». –

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти поняття «умови праці», система факторів умов праці та нормативно-правове регулювання умов праці на підприємствах України.

Проаналізовано стан умов праці ТОВ «Інститут естетичної медицини «Віртус», надана організаційна структура та показники господарської діяльності, визначені умови праці, проведене соціологічне дослідження умов праці та дослідження напруженості праці працівників

Запропоновано поліпшення умов праці, що дозволить знизити випадки захворювань, покращити здоров'є працівників, знизити втрати робочого часу та за рахунок цього надати додаткові послуги та отримати прибутку

Ключові слова: умови праці, непрацевдатність, плинність кадрів, навантаження, працівники.

ANNOTATION

Ivanov I. "Economic justification the enterprise development strategies (on the example of "S-engineering")"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty «6.030505 - Human resources management and labor economics »

(code and name of the specialty)

for the educational program «Human resources management and labor economics ». –

(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The work deals with the theoretical aspects of the concept of "working conditions", the system of factors of working conditions and the legal regulation of working conditions at enterprises in Ukraine are considered in the paper.

Author analysis the state of work conditions of "Institute of Aesthetic Medicine" Virtus Ltd.", provided organizational structure and indicators of economic activity, defined working conditions, conducted a sociological study of working conditions and the study of labor intensity of workers.

Author proposis an improvement of working conditions, which would reduce the number of cases, improve healthy workers, reduce the loss of working time and thereby provide additional services and profit.

Keywords: Key words: working conditions, disability, staff turnover, workload, employees..

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ ПРАЦІ.....	6
1.1. Поняття «умови праці» та система управління охороною праці.....	6
1.2. Нормативно-правове регулювання умов праці на підприємствах України.	17
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. СТАН УМОВ ПРАЦІ В ТОВ «ІНСТИТУТ ЕСТЕТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ «ВІРТУС».....	24
2.1. Організаційна структура та показники господарської діяльності ТОВ «Інститут естетичної медицини «ВІРТУС»	24
2.2. Аналіз умов праці на підприємстві	31
2.3 Соціологічне дослідження умов праці.....	35
2.3. Дослідження напруженості праці працівників	40
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ УМОВ ПРАЦІ В ТОВ «ІНСТИТУТ ЕСТЕТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ «ВІРТУС»	47
Висновки до розділу 3.....	55
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Стаття 4 Закону України «Про охорону праці», встановлює принцип «пріоритету життя і здоров'я працівників по відношенню до результатів виробничої діяльності підприємства, повної відповідальності власника за створення безпечних і нешкідливих умов праці». Існування зазначеного принципу покладається на власника, шляхом забезпечення ним належного функціонування системи управління охороною праці. Від того наскільки ефективно та оперативно така система діє, залежить стан умов праці на підприємстві і як наслідок професійна безпека і здоров'я працівника.

Актуальність. Перехід України до ринкового типу економіки позначився певними проблемами щодо стану і функціонування системи управління охороною праці, як невід'ємної частини загальної системи управління підприємством. А охорона здоров'я медичних працівників — це система профілактичних і лікувальних заходів, спрямованих на забезпечення належного санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму. Відповідальність за виконання санітарних правил покладається на керівників закладів та установ охорони здоров'я. Вимоги санітарних правил є обов'язковими для юридичних та фізичних осіб — суб'єктів господарювання. Тому нагальним є розгляд системи охорони праці на підприємствах та медичних закладах з метою виявлення недоліків та рекомендації до їх усунення.

Проблематику охорони праці на підприємствах та в медичних закладах зокрема досліджували Кундієв Ю.І [11], Шульга Ю.І.[12], Лесенко Г.Г. [23], Сергієнко М.І. [27], Романчук А.А. [28], Венедіктов В.С.[29] та ін.

Мета роботи – на основі теоретичного та практичного матеріалу дослідити умови праці на підприємстві.

Завдання роботи:

- Вивчити теоретико-методологічні засади дослідження умов та охорони праці;
- На прикладі медичного центру «ВІРТУС» проаналізувати стан умов праці;

- Провести соціологічне дослідження для визначення думки працівників, щодо умов праці;
- Виявити недоліки в організації роботи щодо дотримання якісних умов праці, створення комфортних умов праці та надати рекомендації по їх усуненню.

Об'єкт дослідження – система заходів з організації охорони праці на підприємстві.

Предмет дослідження – стан умов та безпеки праці на підприємстві, чинники, що їх формують, механізм їх впливу на здоров'є та ефективність праці співробітників.

Теоретичну основу дослідження становлять: нормативно-правові акти, офіційні публікації і методичні матеріали ТОВ «Інститут естетичної медицини «Віртус», власні аналітичні напрацювання автора.

Методи дослідження. У процесі дослідження для забезпечення досягнення поставленої мети використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: статистичні методи обробки даних, методи групувань і порівняння, аналітичні методи; метод логічного узагальнення, соціологічне опитування.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що основні теоретичні положення і висновки даного дослідження доведені до рівня конкретних пропозицій і дають можливість підвищити умови праці ТОВ «Інститут естетичної медицини «Віртус».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменування) та 2 додатків. В роботі використано 13 таблиць та 12 рисунків. Загальний обсяг роботи складає 55 сторінок комп'ютерного тексту.

ВИСНОВКИ

Головним завданням для будь-якого власника підприємства є максимізація прибутку шляхом мінімізації економічних витрат і зниження соціальної напруженості. Існує безліч способів досягнення мети. Одним з них є створення на підприємстві сприятливих і безпечних умов праці

Відповідно до ГОСТ 19605-74 «Організація праці. Основні поняття, терміни і визначення»: «умови праці - це сукупність факторів виробничого середовища, що впливають на здоров'я і працездатність людини в процесі праці»

Вчені-економісти в основному розглядають «умови праці» як у широкому розумінні, з погляду відносини до них суспільства, так й у вузькому, що характеризує виробничі умови праці безпосередньо на робочих місцях. Факторами, що формують умови праці, є такі як: соціально-економічних, організаційнотехнічних, природно-кліматичних, соціально-психологічних, санітарногігієнічних, естетичних та психофізіологічних.

Виділяють дві групи факторів. В першу групу входять природні (геологічні, біологічні, кліматичні) та соціально-економічні. У другу – виробничі (техніко-технологічні, організаційні, матеріальні, фактори небезпеки механічних пошкоджень, санітарно-гігієнічні, естетичні, господарсько-побутові, ергономічні) та соціально-психологічні.

Отже, на умови праці впливає багато факторів різного характеру. Керівникові, як суб'єктові управління, складно здійснювати управління даними факторами, особливо, якщо вони не пов'язані з виробничим процесом і формуються в результаті зовнішніх причин. У цьому випадку власник підприємства може лише враховувати їх при розробці заходів і коштів управління умовами праці

У свою чергу, система заходів і коштів, спрямованих на поліпшення умов праці є частиною поняття «охорона праці». Це означає, що процес управління умовами праці, нерозривно взаємозалежний з системою безпеки праці.

На території України вивчення практики управління умовами та охороною праці показує, що еволюція даного процесу мала досить низьку динаміку та залежність від загальних цілей і завдань, які постають перед державою і промисловістю в певні періоди часу. Це тривало до настання переломного етапу, що характеризувався зміною мислення у власників підприємств і зміною їхніх відносин до проблеми створення сприятливих умов праці

Дослідження умов праці було проведено за даними Медичного центру «ВІРТУС», який призначений для надання амбулаторної спеціалізованої консультативно-діагностичної, лікувальної та профілактичної допомоги (послуг) різного профілю.

У Медичному центрі окремо виділені та облаштовані такі лікувально-діагностичні кабінети: дерматовенеролога; стоматолога; масажний кабінет; процедурний кабінет; кабінет по лазерним технологіям; УЗД; гінекологічний. Окремі питання діяльності МЦ встановлюються відповідними внутрішніми нормативними актами, зокрема: Правилами внутрішнього розпорядку, Правилами надання медичних послуг, Інструкціями з оформлення та видачі медичної документації тощо.

Трудовий колектив складається з лікарів відповідної спеціалізації, молодших спеціалістів із медичною освітою, обслуговуючого та технічного персоналу. Працівники МЦ виконують свої трудові обов'язки відповідно до своїх посадових інструкцій. В залежності від медичної спеціалізації лікуючих лікарів та від технічної оснащеності обладнанням та інструментарієм в кабінетах МЦ надаються наступні види медичної допомоги (послуг) пацієнтам: фізіотерапія; дерматовенерологія; масаж; УЗдіагностика; стоматологічна; лазерна, консультативна.

Аналіз динаміки основних трудових показників діяльності ТОВ «Інститут естетичної медицини «Віртус» за 2016 - 2018 рр. виявив наступні тенденції:

- відбувається зростання заробітної плати працівників та їх продуктивності. Але річна продуктивність праці зростає швидше за ріст заробітної плати. Це

вказує на ефективне використання персоналу. Також, позитивною тенденцією є зниження витрат на 1 грн;

- за статтю серед працівників переважають жінки. Це пов'язано із тим, що медсестри – це переважно жінки;
- середнього медичного персоналу в структурі менше за вищий. Це відбувається тому, що більшість лікарі працює 4 години на добу, а медсестри – 8 годин;
- політика в області оплати праці заснована на прозорості та чіткості критеріїв, які залежать від рівня посади. Формування системи мотивації, визначення рівня заробітної плати здійснюється у відповідності з ринковими тенденціями для конкретних фахівців та їх особистим внеском і результатами;
- зростання фонду основної заробітної плати в 2018 році випередило зростання фонду додаткової заробітної плати. У 2017 році відбулось створення 12 нових робочих місць. Це свідчить про попит на послуги клініки. Тому клініка розширює сферу надання послуг та залучає додатковий персонал відбувається створення нових робочих місць;
- вивільнення працівників відбувається лише з причин плинності. У 2018 році плинність кадрів скоротилась, але її показник вищий за нормативний. У 2017 році зростання плинності було пов'язане із створенням нових робочих місць, та невдалого підбору персоналу на позиції медсестер.

Остання оцінка стану умов праці ТОВ «Інститут естетичної медицини «Віртус» відбувалась у 2014 році під час атестації робочих місць. Для її проведення була залучена зовнішня компанія «SEC Ecology». Увага під час атестації робочих місць приділялась аналізу стану повітряного середовища, освітленості, рівню шуму й вібрації:

1. Оцінка свідчать про вплив на працівників закладів медичної допомоги великого спектра неоднорідних, комбінованих шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, трудового процесу: хімічних (дезінфектантів, антисептиків, антибіотиків, гормонів, лабораторних

реагентів тощо), біологічних (патогенних мікроорганізмів, збудників інфекційних захворювань та продуктів їхньої життєдіяльності), фізичних (іонізувального та неіонізувального випромінювань – ультрафіолетового, лазерного, ультразвуку тощо), важкості праці та напруженості трудового процесу тощо.

2. Під час аналізу умов праці було зафіксовано перевищення рівнів інтенсивності лазерного випромінювання на робочих місцях лікарів кабінетів лазерного лікування. Це обладнання було замінено на інше, більш сучасне 2017 року виробництва.
3. Спостерігали перевищення рівнів експозиції лазерного випромінювання на шкіру обличчя та кистей рук (лазерного випромінювання III–IV класів небезпеки). Після цього періоду були створені нові робочі місця, які вже потребують атестації з приводу умов праці. Тому вже назначено наступну атестацію робочих місць на серпень 2019 року.
4. За остані 3 роки не зафіксовано жодного нещасного випадку з втратою трудоздатності.
5. Серед витрат клініки відсутні витрати на спецхарчування, оскільки відсутня його видача в якості пільг. Існують витрати на спец.одяг та засоби захисту.
6. Динаміка до збільшення витрат на заходи щодо охорони праці в медичній установі пов'язана із стійким збільшенням витрат на спецодяг та інші засоби захисту.

Дослідження умов праці на ТОВ «Інститут естетичної медицини «Віртус» виявило прагнення кампанії до відповідності кращому закордонному досвіду з питань умов праці, але також виявило певні недоліки та порушення:

1. Стан приміщень загального користування потребує ремонту сантехники.
2. Технічна недооснащеність медзакладу якісним взуттям.
3. Недотримання строків з проведення профілактичної чистки кондиціонерів.
4. Високий рівень навантаження медпрацівників, який підтверджується хронометражем і результатами опитування.
5. Відсоток тимчасової непрацездатності працівників зростає.

На основі проведеного дослідження теоретичного та практичного матеріалу напрацьовані рекомендації щодо поліпшення умов праці. Запропоновані заходи мають за мету знизити відсоток невідпрацьованого часу з тимчасової непрацездатності та врегулювати перенапруженість роботи персоналу:

1. З урахуванням специфіки діяльності ультразвукових кабінетів та інших кабінетів клініки рекомендується введення регламентованої перерви у вигляді внутрисменного відпочинку всього персоналу або окремих працівників за індивідуальним графіком. Для ефективності забезпечення даного заходу слід за домовленістю з адміністрацією включити їх до внутрішнього розпорядку клініки.
2. Координоване і взаємозалежне здійснення цих завдань в ТОВ «Інститут естетичної медицини «ВІРТУС» доцільно покласти на довіреного лікаря.
3. Для врегулювання надмірного навантаження також доцільно розглянути питання перерозподілу функціональних обов'язків.
4. Вважаємо доцільним створення єдиної бази електронних медичних карт для ТОВ «Інститут естетичної медицини «ВІРТУС» з застосування технології блокчейн. Це дозволить, зібрати і зробити доступною всю історію хвороби кожного пацієнта: призначені обстеження, курси лікування, поставлені діагнози, результати аналізів, тобто зібрати в одному місці інформацію. Тому що зараз записи про те, як і яке захворювання було діагностовано, яке призначене лікування, залишаються тільки в комп'ютері кожного окремого лікаря. Створення єдиної бази даних електронних медичних карт на блокчейне дозволить бачити повну історію по пацієнтам.

Також запропановано:

1. Повести профілактичне очищення кондиціонерів.
2. Поставити в кабінети зволожувачі повітря.
3. Видати якісне взуття лікарям та медсестрам.
4. Надати необмежений доступ до свіжих фруктів під час роботи.

Проведені розрахунки вказують на можливість отримання річного економічного ефекту у розмірі 487,3 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Следь О., Землякова Є. Економічні та соціальні аспекти поліпшення умов та охорони праці в ринковій системі господарювання / Економічний аналіз. – 2011. – № 9. – С. 357–362.
2. Безпека умов праці та травматизм на виробництві. Економічна доповідь. Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці. 2014 р.
3. Біла Г. М. Проблеми в реалізації державної політики нагляду за дотриманням законодавства / Г. М. Біла // Публічне управління: теорія та практика. – 2012. – № 1. – С. 135–139.
4. Загальна документація, що регулює організаційні функції з охорони праці при створенні підприємства та в процесі його діяльності // Охорона праці. – 2006. – №1. – С. 4–18.
5. Рекомендації щодо побудови системи управління охороною праці на виробництві. Затв. наказом МНС України №398 від 27.06.2006 р.
6. Гадзюк М.П. Основи охорони праці: Підручник. 2 – ге вид. / М.П.Гадзюка, Є.П.Желібо, М.О.Халімовський. - К.: Каравела, 2004. - 408 с.
7. Закон України «Про охорону праці» – Офіційний портал Верховної Ради України . –Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
8. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності / Є.П.Желібо, Н.М.Заверуха, В.В.Зацарний. – К.: Каравела , 2003. – 328 с.
9. Лесенко Г.Г. Підготовка документів для оцінки ступеня професійного ризику виробництва / Г.Г..Лесенко // Охорона праці. – 2004. – №5. – С 12–36.
10. Боднарук О. О. Економічні наслідки виробничого травматизму у Чернівецькій області за 2008-2012 р.р. [Текст] / О. О. Боднарук, І. В. Ткаченко, Л. С. Білик // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. – В. 7. – Т. 2. – 2013. –С. 33–39.
11. Кундієв Ю. І. Професійне здоров'я в Україні. Епідеміологічний аналіз / Ю. І. Кундієв, А. М. Нагорна. – К. : Авіцена, 2006. – 316 с.

12. Шульга Ю.І. Автоматизований контроль систем безпеки праці та життєзабезпечення / Ю.І. Шульга, С.В. Сукач, М.А. Кобилянський, О.Л. Величко, О.В. Мозговой // Проблеми охорони праці в Україні. – К.: ДУ «ННДПБОП», 2012. – Вип. 22. – С. 16
13. Мельник П. В. Заходи щодо зниження виробничого і транспортного травматизму: кримінологічний аспект [Текст] / Мельник П. В. // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2012. – 1(56) – С. 248–252.
14. Буря Л. В. Гігієнічна оцінка умов праш при використанні фотополімерних матеріалів у стоматології / Л.В. Буря // Укр. жур. з проблем медицини праці. - 2008. - №1 (13). - С. 54-59.
15. Гигиена та екологія; за ред. В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2007. - 724 с.
16. Гігієна праці (методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд); за ред. А. М. Шевченка, О. П. Яворовського. - Вінниця: Нова книга, 2005. - 528 с
17. Лесенко Г.Г. До питання оцінки ефективності функціонування системи управління охороною праці на підприємстві/ Г.Г. Лесенко, О.В. Цибульська, С.В. Непогодьєв // Проблеми охорони праці в Україні. – К.: ННДПБОП, 2011. – Вип. 20.– С. 129–139.
18. Нетребський О.А. Теоретичні та практичні аспекти оцінювання ризику виникнення небезпек / О.А. Нетребський, А.П. Бочковський // Хранение и переработка зерна. – Днепропетровск: АПК - Информ, 2013. – № 6 (171). – С. 67 – 73.
19. Білостоцька В. О. Дослідження витрат на безпеку праці / В. О.Білостоцька, А. О. Водяник, О. В. Малихін, В. Б. Енгстрем // Пробл. охорони праці в Україні. – 2006. – Вип. 11. – С. 37-43.
20. Водяник А. О. Проблема оцінювання стану виробничого травматизму в Україні / А. О. Водяник // Пробл. охорони праці в Україні. – 2003. – № 7. – С. 9–14.

21. Травматизм на виробництві у 2013 році. Статистичний бюлетень. Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці. 2014 р.
22. Гогіташвілі Г.Г. Системи управління охороною праці. – Л.: Афіша, 2002. – 320 с.
23. Лесенко Г.Г. Розробка та впровадження СУОП на підприємстві // Охорона праці, 2003. – № 6. – С. 36–38.
24. Колганов А. В. Гигиеническое значение физических и информационных характеристик непостоянных шумов / А. В. Колганов // Борьба с вредным воздействием шума и вибрации. – Киев, 1981. – С. 18–19.
25. Производственный шум / [Алексеев С. В., Хаймович М. Л., Кадыскина Е. Н., Суворов Г. А.]. – Л.: Медицина, 1991. – 136 с.
26. Гартман Франц. Жизнь Парацельса и сущность его учения [Электронный ре-сурс] / Гартман Франц. – Пер. с англ. – М.: Новый Акрополь, 1997. – 288 с. – Режим доступа к книге: http://modernlib.ru/books/franc_gartman/zhizn_paracelsa_i_suschnost_ego_ucheniya/.
27. Сергієнко М.І. Підвищення охорони праці ткацького виробництва за рахунок впровадження нових систем кондиціювання зі зволоженням повітрям / М.І. Сергієнко, Є.А. Бахтіна // Проблеми охорони праці в Україні. – К.: ДУ «ННДІПБОП», 2012. – Вип. 23. – С. 109–115.
28. Романчук А.А. Системный менеджмент охраны труда на предприятии. Модели управления. Инф. пособие. Часть 1. – Ильичевск, 2010. – 236 с.
29. Венедіктов В. С. та ін. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) / В. С. Венедіктов, В. П. Грохольський, М. І. Іншин, М. М. Клемпарський, К. Ю. Мельник, О. М. Музичук, І. М. Шопіна / За ред. д-ра юрид. наук, проф. В. С. Венедіктова / Державний департамент з питань адаптації законодавства. Українська асоціація фахівців трудового права. – Харків-Київ, 2006. – 680 с.: іл.; табл.
30. Європейський простір. Портал проєвропейського громадянського суспільства України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/view/5191.html>.

31. Теличко О. А. Адаптація трудового законодавства України в сфері охорони праці до європейських стандартів : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.05 / О. А. Теличко; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2011. – 20 с. – укр